

Sed ....., kaj jen la savo el la eble estiĝinta embaraso, ...

a. la vivo ne estas sen io plia, kiel nur tia .....

b. la individuo ne estas kiel nur tia sen io plia .....

La vivo, tia, sen pliaĵo, estas nur malplena ideo, estas nur principa eblo; sed en la realo la vivo prezentas al ni ĉiajn realajn eblojn.

Ni, la homoj, mem valorigas la vivon (el homa vidpunkto) plenigante ĝin per celadoj.

Jam la ĝenerala homa emo superregi la naturon estas tia celado, kiu en siaj rezultatoj montras, ke la homo certe ne estas ignorinda bagatelo.

Kompreneble homo povas klopodi al ĉiaj celoj, de plej trivialaj ĝis plej gravaj kaj noblaj.

Generaladire tiu homo estas plej valora, plej grava, kiu efektive klopodas al la plej noblaj celoj, ĉu konscie, ĉu nekonscie.

Ĉu ekzistas ia normo por la valoro de celadoj, do por la valoro de homoj?

Certe, kaj eĉ tre simpla, sed ĝuste tial ĝi kaŭzas al la homoj plej multajn malfacilaĵojn.

Tiu normo estas *homeco*.

Ni estu *homo!*

Kion tio signifas?

Tiu demando rekondukas nin al la rimarkigo ke la homo estas ne nur kiel tia, sen io plia.

La homo ja estis, estas kaj restos estaĵo socia!

Kaj la homo estas (la sola) spirita estaĵo!

La postulo: „*Estu Homo!*” do signifas ke ni

A: ordigu la homan mondon racie.

La grado en kiu ni kunlaboras en tio difinas nian valoron kiel socia estaĵo.

B: ellaboru nian spiritan principon (kion ni parte ankaŭ faras en la racia aranĝo de nia socio, ĉar organizado estas afero de pensado) do kulturu kaj evoluigu niajn spiritajn eblojn kiom eble.

Tio estas la specifa tereno de scienco ĝenerale kaj filozofio speciale.

La homo, kiu klopodas nure aŭ precipe al materiaj celoj, neglektas sian propran esencan karakteron kaj tiumezure vivas malhomece.

Por la homo finfine temas unualoke pri la Spirito, la Pensado!

La fakto ke la spiritaj aferoj, do la pensado, ĝuas hodiaŭ tiom malbonan famon en okcidenta Eŭropo kaj la forte kreskanta interesiĝo pri animaj aferoj (okultismo kaj la plej modernaj tendencoj en la filozofio, kiaj ekzistadismo, „*élan vital*”, ktp.) tial estas timigaj signoj de nia nuna kultura degenerado.

Fine ni ne forgesu ankoraŭ *tre gravan* faktoron, kiu staras inter sociemo kaj spirito: la *amon*, kiun ni povas konsideri la racio en virina maniero.

La grado en kiu ni kontribuas al la evoluigo de amo kaj racia pensado en nia mondo difinas la valoron de ni, homoj.

Intima kunlaborado de amo kaj racio estas la sola rimedo per kiu la Homaro povos levi sin el la kulturkrizo, en kiu hodiaŭ ĝi vivas.

INTERPRETACIONISMO KAJ INTEGRAL-REALISMO EN LA NOV-TOMISMO

de F. WINKEL (Nederlando).

Koncerne la valoron de nia perorgana kono (percepto) ankoraŭ ĉiam brulas en nov-tomistaj rondoj akraj disputoj. Tiu ĉi problemo ja formas unu el la plej gravaj filozofiaj temoj de nia epoko, precipe ĉar ĝi tuj kaj senpere kontaktas kun la rezultoj de la modernaj pozitivaj sciencoj. La Nov-tomismo, celanta pritrakti la modernajn problemojn laŭ la filozofia vidpunkto de la famkonata mezepokulo, *Tom(as)o de Akvino (Thomas Aquinas)*, dum la lastaj jardekoj intense okupis sin pri la bazo de nia konado, aŭ pri la t.n. kon-kritiko. Tiun ĉi sintenon ĝi grandparte transprenis de la vaste regantaj Idealismo kaj Subjektivismo, kiuj streĉis ĉiujn pensfortojn ĉirkaŭ la homa racio kaj ĝia rilato al la eksterraciaj fizikaj realaĵoj. Malgraŭ tiu ĉi sinteno la Nov-tomistoj tamen konfesas la objektivismon rilate la konkritikon; ili ja ne pridubas la realan similecon inter la homaj komprenaĵoj kaj la eksterraciaj fizikaj objektoj. Tiun ĉi nedubemon kaŭzas ne firmaj postulatoj aŭ naiva sen-kritikemo, sed la filozofia koncepto, ke ni ne kapablas ekzameni pridubindan objekton (= homan racion) pere de pridubinda rimedo (= homa racio), aŭ alivorte: ekzameni la realan valoron de niaj komprenaĵoj per niaj ekzamenendaj komprenaĵoj.

Tamen, tiu ĉi rezono kompreneble ne valoras rilate nian perorganan konon (percepton). Precipe pri la valoro de nia perorgana kono nun naskiĝis tre multaj diversaj opinioj nov-tomistaj, apartenantaj al du ĉefsistemoj, nome la Interpretacionismo kaj la Integral-Realismo. Tiu ĉi kon-problemo tiom gravas pro tio, ke la perorgana kono estas absolute necesa kondiĉo por nia racia kono. Kiel denaska blindulo ne konas koloron, tiel denaska surdulo ne konas sonon. Jam Aristotelo akceptis tiun ĉi aksiomon. Ankaŭ ja gravas tiu ĉi problemo, ĉar la subjektiveco aŭ objektiveco de nia perorgana kono certgrade difinas la subjektivecon aŭ objektivecon de nia racia kono. Kiel mi ĉi-supre menciis, la objektivecon de nia racia kono la Nov-tomismo akceptas, tiusence, ke nia racio kaptas la eksterraciajn fizikajn objektojn laŭ ilia reala formo (bildo), precipe ĉar tiu ĉi antaŭ-sciencia elirpunkto ja ebligis la progreson de ĉiuj pozitivaj sciencoj. Samtempe ĝi tamen ankaŭ asertas, ke la subjektiveco en nia kono devenas de nia laŭplaĉa ordigado de niaj komprenaĵoj.

En kio do diferencas la Interpretacionismo kaj la Integral-Realismo? La diso inter ili koncernas nur ilian respondon pri la demando, ĉu la perceptitaj ecoj de la fizikaj objektoj vere ekzistas formale¹⁾ ekster niaj organoj, aŭ

1) Formale = en plenkreskinta stato, laŭ percepto.

nur virtuale²⁾ (sed tamen vere). La Interpretacionistoj, al kiuj kaj Skolastikuloj (*Fröbes S.J., Mattiucci S.J.*, kaj aliaj) kaj ne-skolastikuloj (*Locke, Descartes*) apartenis, forĵetas la t.n. „vulgaran realismon”, kiel eraran kaj naivan. Laŭ ilia aserto la perceptitaj ecoj de la fizikaj objektoj ekzistas virtuale objekte³⁾ *ekster*, kaj formale subjektive⁴⁾ *en* niaj organoj. La reala, fizika mondo laŭ ili estas konebla nur per scienca interpretado de nia perorgana kono, kaj konsistas nur el kerno, elektronoj, atomoj kaj molekuloj, miksitaj kun ondoj kaj moviĝoj. Tiuj ĉi kaŭzas en niaj organoj subjektivan mondon de koloroj, gustoj, sonoj, k.t.p. La Integral-Realistoj rifuzas tiun ĉi „progreseman” vidpunkton. Laŭ ilia „konservativa” rigardo la perceptitaj ecoj de la fizikaj objektoj ekzistas formale objekte ekster niaj organoj. Ĉio, kion ni vidas, aŭdas, aŭ alimaniere perceptas, vere havas kolorojn, aŭ sonas, k.t.p., eĉ se neniu homo iam estus en la mondo.

Evidentas, ke ambaŭ konceptoj portas en si ion allogan; precipe la Interpretacionismo reprezentas la modernan, junan ideon, kiu sin fiksas al la rezultoj de la nunaj pozitivaj sciencoj, sed kontraŭas la „ordinaran realismon”. Tamen, ankaŭ la problemprezento ne samas por Integral-realistoj kaj Interpretacionistoj. Laŭ la unuaj tute ne ekzistas ia kontraŭeco inter la rezultoj de la pozitivaj sciencoj kaj la vulgara realismo; ĉiun diferencon aŭ kontraŭecon ili rekondukas al la propraj postuloj de ĉiu organo. La okulo ekz. vidas ĉiam nur unu flankon de ĉiu objekto; la orelo povas aŭdi nur certajn sonojn, k.t.p., sed tiuj propraj postuloj ne pruvas, ke efektive ne ekzistus la perceptitaj ecoj de la fizikaj objektoj; ankaŭ laŭkvanta atomkunmetiteco ne malebligas kvalitajn ecojn; kial ĉi-lastaj ne ekzistus?

Sendube, la Integral-realistoj laŭ mi pravus, asertante, ke la objektiveco de nia perorgana kono ne estas defendebla, se oni akceptas, ke niaj organoj nur virtuale objekte perceptas la fizikajn objektojn. Ĉi-kaze ja niaj organoj formale perceptas ion subjektivan, malgraŭ la fakto, ke la fizikaj realaĵoj (la atomoj, k.t.p.) vere kaŭzas tiun subjektivan impreson. Nia perorgana kono ne konsistis el bildoj similaj al la fizikaj realaĵoj, sed nur el efikoj, kiuj tute ne bezonas simili al siaj kaŭzoj. Niaj organoj do neniam povus konstati la propran naturon de la kaŭzoj (= fizikaj objektoj), kaj nia racio neniam kapabla koni la fizikan mondon laŭ ĝia vera ekzisto. Tiamaniere tamen ĉiu scienca laboro iĝus senutila, eĉ nereala, kvankam tiu ĉi konkludo evidente kontraŭas la rezultojn ekz. de la pozitivaj sciencoj.

Generale la Interpretacionistoj ne sufiĉe konsideras la konsekvencojn de la materieco de nia perorgana kono. Niaj organoj mem, kiel ĉiuj fizikaj objektoj, estas submetitaj al ĉiuj fizikaj leĝoj. Niaj okuloj ekz. vidas nur kolorojn, sed per la koloroj ni vidas ankaŭ objektojn, kaj per la kontrasto de lumo kaj

2) Virtuale = nur en ĝermo; kiel kaŭzo.

3) Objekte = *ekster* la perceptanto, en la perceptita objekto.

4) Subjektive = *en* la perceptanto (= la subjekto).

mallumo ni ankaŭ perceptas distancojn, ĉar nia racio povas konkludi tion baze de nia sperto kaj niaj perceptoj.

La modernaj pozitivaj sciencoj nerefuteble pruvis, ke la laŭloka moviĝo estas la unua moviĝo en la materio. La laŭkvanta kunmetiteco de la materio tamen ne malebligas kvalitajn ecojn, sed tiuj ĉi lastaj supozas la jaman ekziston de la laŭkvanta kunmetiteco de la materio; tiu ĉi vidmaniero tute konformas al la Nov-tomisma sistemo, precipe ĉar la amplekso (latine: *quantitas*), laŭ Nov-tomisma vidpunkto, estas la unua eco de la materio. Ĉiuj aliaj ecoj en la materio estas ricevataj laŭ la amplekso, laŭ la tomisma aksiomo: „*Quidquid recipitur, recipitur ad modum recipientis*”, aŭ esperantlingve: „Kio estas ricevata, estas ricevata laŭ la propra naturo de la ricevanto”.

Sendube, la Integral-realismo (aŭ la „vulgara” realismo) ne malpli kontaktas kun la modernaj pozitivaj sciencoj ol la Interpretacionismo malgraŭ la oftaj, sed malpravaj riproĉoj de la mokantaj „progresemoj”.

408.92 : 35.078.17 (469)

ESPERANTO MALPERMESITA EN PORTUGALUJO

Laŭ oficiala informo el Portugalujo, en tiu lando laŭ dekreto de la Ministro de Internaj Aferoj de la 11-8-1948 ne estas permesataj iuj ajn aktivaĵoj aŭ presaĵoj esperantistaj, kaj laŭ la opinio de la Konsilantaro de la Eduka Agado, sankciita de la Subsekretario de la Ministerio de la Edukado, 21-10-1948, ne estas permesata la instruo de Esperanto en la lando .....

Komento estas superflua. Estu prudenta en viaj rilatoj kun portugalaj samideanoj; ne kaŭzu al ili malfacilaĵojn per okulfrapaj signoj de esperanteco sur viaj korespondaĵoj al tiu lando.

(048.6) = 089.2

La Ĝenerala Kunveno de la **Nederlanda Societo Kemiista** (Hago, Lange Voorhout 5), en sia kunsido de 23-12-1949 en Amsterdam, akceptis mocion proponitan de kvindek da membroj, en kiu ĝi petas la redakciojn de la du gazetoj de la Societo, *Recueil des Travaux Chimiques des Pays-Bas* kaj *Chemisch Weekblad* estonte *allasi Esperanton por resumoj*. Ĉar ankaŭ la Estraro kaj la Konsilantaro de Interkonsiliĝo de la Societo subtenis la aferon, oni rajtas atendi ke la redakcioj agos konforme al la deziro esprimita en la mocio.

Jen la rikolto post klopodado dum preskaŭ kvar jaroj. — W. P. R.

Aperis:

408.9(079.5)

Enketo pri internacia helplingvo, de Pierre Bovet, direktoro de la Instituto por Eduk-Sciencoj en Genevo 1948, laŭ peto de UEA eldonita en 1949 de Sveda Esperanto-Federacio, Tegelbacken, Stockholm, Svedujo. Prezo 5 rpk.